

De SRM/SIByl CD-ROM: Een interactieve database over sociaalwetenschappelijke methodologie en computerprogramma's. No.1, 1992/1993.

SRM-Documentatiecentrum, EUR, Postbus 1738, 3000 DR Rotterdam.
ProGAMMA, RUG, Postbus 841, 9700 AV Groningen.
f 795.=; updates f 525.=, inclusief toegang tot SRM online database.

J.J. Hox*

De SRM/SIByl CD-ROM is een gezamenlijk project van de expertisecentra SRM-Documentatiecentrum en ProGAMMA.

Het SRM-Documentatiecentrum houdt zich bezig met het catalogiseren en documenteren van literatuur op het gebied van sociaalwetenschappelijke methoden en technieken, statistiek, en software. De SRM-database bevat ongeveer 30.000 referenties, meestal voorzien van een samenvatting. Voor het opzoeken van referenties wordt gebruik gemaakt van de *SRM-Thesaurus*, een gedetailleerd hiërarchisch classificatiesysteem van methodologische en statistische zoektermen. De SRM-catalogus kan worden geraadpleegd via een eens per kwartaal uitgegeven bibliografie, online via het SURF-net, en sinds kort ook via de hier beschreven CD-ROM.

ProGAMMA heeft als doel het stimuleren van de ontwikkeling en de verspreiding van kwalitatief hoogwaardige software voor de sociale wetenschappen. Een van de middelen die ProGAMMA daartoe inzet is het catalogiseren en documenteren van beschikbare software in de SIByl database. De SIByl database, die via een indexsysteem geraadpleegd kan worden, bevat ongeveer 350 specialistische programma's. SYBil kan online geraadpleegd worden, en sinds kort ook via de hier beschreven CD-ROM.

De SRM/SIByl CD-ROM vereist een MS-DOS compatibele PC met 640 kb geheugen, een harde schijf, en een CD-ROM drive. Het installeren is buitengewoon eenvoudig. Het enige dat de gebruiker moet weten, is onder welke drive-letter de CD-ROM te vinden is. Stel dat de CD-ROM te vinden is onder de drive letter G. De installatie wordt dan gestart door het commando: G:INSTALL G: <return>. De installatiesoftware installeert vervolgens ongeveer 1 Mb aan bestanden (hoofdzakelijk indexbestanden) in een aparte directory. De door de installatie gekozen default kan bij de installatie veranderd worden. Door vanuit die directory het commando SRMSIB te geven wordt het zoekprogramma gestart. Het zoekprogramma kan desgewenst ook vanuit een andere directory worden gestart.

*Faculteit POW, Universiteit van Amsterdam
IJsbaanpad 9, 1076 CV Amsterdam
020-5703530 / A716HOX @ HASARA11

Gebruikers die vanuit een netwerk werken zullen het appreciëren dat het programma toe kan met aanzienlijk minder dan de 640 Kb geheugen die in de documentatie staat vermeld. Hoeveel vrij geheugen minimaal nodig is, is moeilijk te bepalen. Bijvoorbeeld, met 450 kb vrij geheugen draait het programma moeiteloos. Met de ongeveer 200 kb vrij geheugen die bij mij over is wanneer ik WordPerfect verlaat via de 'shell' optie gaat het niet. Het is dus niet mogelijk 'even' WordPerfect te verlaten om iets op te zoeken. Overigens betwijfel ik of dat nodig is; wel belangrijk is het om te weten dat een behoorlijk stuk geheugen gereserveerd kan blijven voor het gebruik van netwerk-drivers en vergelijkbare software.

De CD-ROM wordt geleverd met een gebruikershandleiding. Die was op het moment dat ik het besprekings-exemplaar van de CD-ROM ontving nog niet beschikbaar. Het gebruik van het zoekprogramma blijkt echter ook zonder handleiding tamelijk eenvoudig. De meeste informatie (welke toetsdruk leidt tot welke actie) staat op het scherm. Bovendien is 'contextgevoelige' hulp aanwezig onder de functietoets F1, zodat er steeds specifieke informatie beschikbaar is over een bepaalde handeling. Mijn indruk is dat de meeste gebruikers snel met het zoekprogramma aan de slag kunnen. Voor het uitvoeren van complexe zoekstrategieën (zoals combinaties en uitsluiting van specifieke termen) zal een handleiding met een aantal uitvoerige voorbeelden echter uiterst nuttig zijn.

Bij het starten van het zoekprogramma krijgt de gebruiker de keuze tussen zoeken in de SRM of zoeken in de SIByl database. De keuze 'SRM' leidt tot een invulscherf waarop de zoektermen moeten worden aangegeven. Mogelijke zoekcategorieën zijn: author, publisher, periodical, language, year, book/article, search terms, free text. Bij de meeste categorieën is het mogelijk om een lijst op te vragen met de aan het programma bekende termen, daaruit een keuze te maken, en vervolgens die keuze door te geven aan het invulscherf. Dit is handig, en het voorkomt tikfouten. Zoeken in de SIByl database werkt via een vergelijkbaar invulscherf, met enigszins andere categorieën als 'operating system,' en dergelijke. Gemaakte selecties worden opgeslagen in 'sets,' die geheel of gedeeltelijk kunnen worden afgedrukt of op een bestand worden opgeslagen.

Het praktische nut van dit soort databases ligt in de gemakkelijke toegankelijkheid van zo volledig mogelijke gegevens. Wat betreft de gemakkelijke toegankelijkheid heb ik weinig klachten. Zoals reeds gezegd, ook zonder handleiding is het programma goed aan de praat te krijgen. Het programma is redelijk robuust: het *is* mogelijk om het programma te doen 'crashen,' maar daarvoor moet men dingen doen die een gewone gebruiker niet zo snel zal proberen.

De gebruikersvriendelijkheid van het zoekprogramma lijdt enigszins onder enkele problemen die ik zou willen kenschetsen als 'aanvangsproblemen,' omdat ze bij een volgende versie eenvoudig te verhelpen zijn. Allereerst vind ik het jammer dat het helpscherf wel een uitleg bevat, maar geen voorbeeld van hoe het moet. Verder levert het gebruikte zoekalgoritme een onverwacht resultaat bij het zoeken op naamsvarianten. Bijvoorbeeld: zelf ben ik in de catalogus te vinden als Hox, J.J.; Hox, J.J.C.M.; Hox, Joop; en Hox, Joop J. Bij elk van deze zoektermen wordt een andere verzameling referenties gevonden. Het is dus nodig om op alle naamsvarianten tegelijk te zoeken. (In mijn geval kan nog eenvoudig op 'Hox' gezocht

worden. Bij 'De Leeuw' worden hierbij echter alle verschillende De Leeuw's gevonden, wat meer dan 200 artikelen oplevert.)

De volledigheid van de beide catalogi is moeilijk te evalueren zonder ze te vergelijken met een andere catalogus. SRM selecteert zelf al uit Psychological Abstracts en Sociological Abstracts. Aanvullend zoeken in deze catalogi heeft dus weinig zin. Eventueel zou nader gezocht kunnen worden in ERIC of in de Social Citation Index. Bij het zoeken naar methodologische literatuur zullen deze laatste echter een groot aantal valse positieven opleveren, omdat ook veel referenties worden opgespoord die slechts een toepassing zijn van de betreffende methode. Bij de methodologisch georiënteerde SRM catalogus doet dit probleem zich niet voor. De SRM catalogus blinkt mijns inziens echter vooral uit door het relatief grote aantal verwijzingen naar Nederlandse en Duitse artikelen, en de publikaties in de grijze literatuur. Mijn conclusie is dan ook dat ik een methodologisch georiënteerd literatuuronderzoek zou beginnen met de SRM catalogus, en de resultaten daarvan eventueel zou gebruiken om een beperkt zoekprofiel op te stellen voor verder zoeken in andere databases.

De SIByl catalogus is bij mijn weten uniek, vergelijking is dus moeilijk. SIByl bevat uiteraard alle programma's die via ProGAMMA verspreid worden. Bij mijn weten is deze informatie aangevuld door auteurs van programma's te verzoeken de relevante informatie en een exemplaar van het programma op te sturen. Het een en ander op basis van vrijwilligheid. Het resultaat is wat onevenwichtig. Zoeken op 'latent class analysis' bijvoorbeeld, een onderwerp waarover ik onlangs via andere weg software informatie heb ontvangen, levert vier vermeldingen op. Slechts een daarvan is mijns inziens correct, namelijk de verwijzing naar Van de Pol's PANMARK. De andere verwijzingen zijn naar LISCOMP, LISREL, en TESTFACT, alle drie programma's die te maken hebben met latente variabelen en groepen, maar weinig met latente klassen. De programma's van Clogg, Hagenaars, en Langeheine worden niet genoemd, terwijl die in feite al langer beschikbaar zijn dan PANMARK. Het lijkt zinvol om te proberen bij de volgende uitgave van de CD-ROM de programmainformatie verder uit te breiden. Van de programma's die in de SIByl catalogus zijn opgenomen wordt een uitgebreide beschrijving gegeven van de benodigde hardware, de werking van de software, en de kwaliteit van de documentatie. In vele gevallen is ook een uitvoerige review beschikbaar. Van PANMARK wordt bijvoorbeeld opgemerkt dat de coprocessor versie niet werkte. Van MultiStat, een publiek domein programma dat door mij is aangeleverd, wordt een uitgebreide bespreking gegeven, inclusief het optreden van enkele 'bugs' die aan onze faculteit ondanks jarenlang gebruik nog niet waren opgemerkt. De software review is dus grondig.

De SRM/SIByl CD-ROM is een nuttige aanvulling op de sociaalwetenschappelijke infrastructuur. Mijn positieve evaluatie moge blijken uit een klacht over de *prijs*. De prijsstelling is afgestemd op gebruik binnen afdelingen, waar meerdere gebruikers via een netwerk de CD-ROM kunnen consulteren. De prijs van CD-ROM drives is echter sterk aan het dalen, en wordt langzamerhand ook voor particulieren interessant. Het zou goed zijn om, net als bij tijdschriftabonnementen, een aparte institutionele en een privé-prijs te bepalen. Daarnaast zou het nut van de CD-ROM vergroot kunnen worden door de aangeboden informatie uit te breiden, bijvoorbeeld met de Steinmetz-catalogus of met vergelijkbare catalogi uit andere Europese landen.